

Høring om forbud mot konkurranseskadelige forskjeller i innkjøpspriser i verdikjeden for mat og dagligvarer.

Jordanes viser til Nærings- og fiskeridepartementets høringsbrev 23/6562 om forbud mot konkurranseskadelige forskjeller i innkjøpspriser i verdikjeden for mat og dagligvarer.

Jordanes er positive til at konkurransesituasjonen i verdikjeden for mat løftes av Næringsdepartementet.

Jordanes består blant annet av selskapene Synnøve Finden, Frukthagen Hardanger, Sørlandschips, Finsbråten, Leiv Vidar, Westend og Peppes i Norge, og Lindvalls og Brödernas i Sverige, og er en foredler av norsk og svensk landbruksråvare. Tidligere lå disse under paraplyen Scandza. Jordanes sysselsetter om lag 400 norske industriarbeidsplasser og omsatte totalt sett for 6.3 mrd i 2022. Felles for de aller fleste av Jordanes' merkevarer er at de konkurrerer i markeder dominert av én stor aktør. I beste fall innehar merkevarene en nummer to- eller tre-posisjon i sine markeder, men er i mange tilfeller nummer fire eller fem i størrelse blant sine konkurrenter.

Det norske dagligvaremarkedet og dominerende leverandører

Det norske dagligvaremarkedet er preget av tre relativt store dagligvarekjeder, men også sterk konsentrasjon i de største varegruppene på leverandørleddet. I kjedeledet er Norge relativt likt nabolandene, men på leverandørleddet er konsentrasjonen langt sterkere. Innenfor store kategorier som meieri og kjøtt er det lav grad av konkurranse, og markedene domineres av Tine på meieri og Nortura på kjøtt. I tillegg til å være største aktører i sluttmarkedet er disse selskapene markedsregulator, største eller eneste råvareleverandør til industrien og premissgiver for konkurrentenes priser. Dette gir fare for rolleblanding og for at selskapets interesser påvirker beslutninger som rammer konkurrenter og kunder i råvaremarkedet uheldig. Jordanes mener det er på tide å evaluere markedsregulatorrollen og åpne for å i større grad skille denne fra samvirkeselskapene for øvrig. Det bør raskt innføres strengere kontroll med markedsregulatorrollen.

Forslag om forbud mot konkurranseskadelig prisdiskriminering

Jordanes representerer utfordrermerkevarer i sine varekategorier og har hittil ikke opplevd å ha vært del av markedsf forhold der vi har relativ markeds makt, så vidt vi kan se på nåværende tidspunkt. Vi anser derfor at vi ikke direkte er omfattet av forslaget på høring. Det kan allikevel få konsekvenser for alle aktører i markedet. Jordanes ønsker et fungerende og rettferdig marked der det er muligheter for vekst for utfordrere i rommet mellom dominerende leverandører og egne merkevarer. Det er avgjørende å ikke innføre lover som begrenser disse mulighetene. Ifølge høringsnotatet vurderer Samfunnsøkonomisk analyse i sine EMV-analyser at det vil være mer sannsynlig at et forbud mot konkurranseskadelige forskjeller i innkjøpspriser vil føre til økt omfang av EMV og vertikale bindinger, enn det motsatte. Dette vil i så fall kunne gå ut over også de mindre merkevareleverandørene.

Konkurranse i matverdikjeden

Regjeringen jobber med en rekke tiltak for styrke konkurransen i matverdikjeden. Samtidig vedtas tiltak som vil svekke konkurransen i leverandørleddet. Endringer i de konkurransefremmende tiltakene som trer i kraft 1. juli, vil sannsynligvis styrke Tines posisjon i melk- og ostemarkedet på bekostning av Q og Synnøve. I marked for blant annet chips, der rammebetingelsene oppleves rettferdige på tvers av aktørene, har Sørlandschips vokst i konkurranse med andre sterke merkevarer til en andel på 27 prosent av markedet i 2023.

Det jobbes i disse dager med endringer innen prissetting av melkeråvare, som konsekvens av Norges WTO-forpliktelser. Målprisen på melk skal erstattes av et annet prissettingsregime. Ny foreslått modell for pris på melkeråvare i industrimarkedet vil gi Tine enda større makt over prisen og svekke åpenhet rundt vurderinger og beregninger som ligger til grunn for prissettingen. Når pris på melk etter all sannsynlighet tas ut av jordbruksforhandlingene, må markedet ha tillit til at prisen beregnes ut fra objektive markedsforhold. Om konsernstyret i Tine skal sette melkeprisen i et lukket styrerom, som vurderes som mest sannsynlig per nå, så vil det svekke konkurranseforholdene i meierimarkedet ytterligere.

Vi håper at Regjeringen ser alle disse forslagene i sammenheng når de jobber mot målet om økt konkurranse i dagligvaremarkedet, til det beste for forbruker, industri og bonde. Alle regulatoriske tiltak og endringer i et marked kan føre til utilsiktede konsekvenser, som igjen kan føre til uopprettelig skade i markedet eller at enkelte markedsaktører får en fordel på bekostning av andre, uten at det fører til økt forbrukervelferd.